

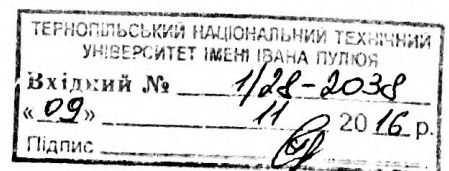
ВІДЗИВ

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Куценко Віри Іванівни на дисертаційну роботу Кузьмака Олега Івановича
«Формування напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення
розвитку промислових підприємств», подану до захисту на здобуття
наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 –
економіка та управління підприємствами (за видами економічної
діяльності)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з державними і галузовими проблемами

Неоднозначність наслідків процесів соціально-економічного
реформування, здійснюваного в нашій державі, наочно демонструє ситуація, яка
склалась у вітчизняному промисловому секторі. Так, усім відомо, про масове
згортання колись потужних виробництв, про зношеність та руйнацію їх
основних засобів. Лише протягом останніх двох років обсяг промислового
виробництва скоротився в Україні на 22,2%. За існуючими оцінками знос
основного капіталу, наявного в економіці країни, складає понад двох третин від
загального показника. Також протягом останнього десятиліття частка
промисловості у ВВП України скоротилась майже на десять відсотків, причому
це відбулося за рахунок занепаду обробної промисловості, що створює
додаткову вартість, переробляючи сировину, яка є джерелом природної ренти і
яка на сьогодні фактично є основою експортного потенціалу країни. Таким
чином, у глобальному економічному розподілі праці наша країна все більше
перетворюється на сировинний додаток передових у технологічному відношенні
країн. І це відбувається, незважаючи на наявність в нашій державі для розвитку
найсучасніших виробництв величезних можливостей – насамперед
висококваліфікованих кадрів, людського капіталу.

Тому цілком закономірним є те, що в українському уряді нарешті
звернули увагу на зазначену проблему, нагальність її лише зростає. Відтак
Кабінетом Міністрів України нещодавно було ухвалено рішення про створення
Національного комітету із промислового розвитку.

Однак подальший розвиток вітчизняної промисловості має відбуватися як на передовій технологічній базі, так і на основі сучасної інфраструктури. Нині жодне промислове підприємство, не може виконувати свою діяльність без послуг із водопостачання, водовідведення, санітарної очистки, озеленення та благоустрою території підприємства, ремонту внутрігосподарських транспортних шляхів, ремонту комунікацій, переробки вторинної сировини, електро- та газопостачання.

Проте у цьому зв'язку виникає ряд проблем з організації та управління взаємовідносинами між підприємствами, які надають вказані послуги, та промисловими підприємствами, а також щодо організаційного й економічного забезпечення відповідних сервісно-виробничих потреб останніх.

Зазначені проблеми донедавна не привертали значної уваги дослідників. Проте із зростанням, останнім часом, гостроти та нагальності цих проблем, завдання їх наукового вивчення набуває все більшої актуальності. Відповідно треба визнати таким, що безперечно є актуальним і своєчасним, звернення автора поданої на захист дисертації, до означених проблем, яким, власне, і присвячено виконане дисертаційне дослідження.

Дисертаційне дослідження О.І. Кузьмака є складовою частиною виконуваних в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя держбюджетних науково-дослідних робіт: «Дослідження ефективності територіальних і глобальних інституційних перетворень та їх вплив на економічний розвиток регіонів України» (номер державної реєстрації 0102U002301); «Розроблення територіальних стратегій формування кластерних структур в умовах міжрегіональних інтеграцій» (номер державної реєстрації 0108U004123), а також безпосередньо пов'язане з тематикою науково-дослідних тем, що виконувались у Приватному вищому навчальному закладі «Європейський університет», зокрема: «Теоретико-методологічні аспекти управління ризиками суб'єктів господарювання в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0111U003660); «Забезпечення стійкості економіки підприємств» (державний реєстраційний номер 0111U007977);

«Фінансові важелі стимулювання економічного розвитку України: основні напрями та методологія використання» (державний реєстраційний номер 0111U007978).

У цілому зміст і напрям дисертаційного дослідження відповідає національним соціально-економічним пріоритетам і напрямам упровадження сучасної соціальної економіки та політики в державі.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи, їх достовірність та новизна

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в поданій на захист дисертації, характеризуються високим ступенем обґрунтованості. Це обумовлюється тим, що в її теоретичну та методологічну основу покладено системний і діалектичний підходи до наукового пізнання досліджуваної проблематики. Безпосередньо для досягнення сформульованої мети й розв'язання поставлених завдань у роботі використовувався широкий спектр загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, таких як, зокрема: методи наукової абстракції, індукції та дедукції, історичний та узагальнення, системний і структурний аналіз і класифікація, а також такі емпіричні методи як: статистичні спостереження, порівняння, групування, системно-структурний аналіз, розрахунково-конструктивний метод, графічний та інші.

Достовірність положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи Кузьмака О.І. забезпечується використанням її автором інформаційної та емпіричної баз даних, що змістовно та об'єктивно відображають об'єкт і предмет дослідження. Інформаційну базу дослідження складають закони й нормативно-правові документи вищих органів державної влади, зокрема в частині, що стосуються його проблематики, офіційні дані Державної служби статистики України та інші джерела. Емпірична база дисертації була сформована на основі результатів особистих наукових досліджень автора чи за його участю в колективних дослідженнях, а також зверненням до світового та

вітчизняного досвіду у сфері комунального сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств.

Важливим моментом щодо підтвердження достовірності отриманих у дисертації наукових результатів є їх широка апробація. Так, згідно наявних довідок про впровадження, напрацювання автора дисертації використовувались в діяльності цілого ряду промислових підприємств, а саме: ПАТ «Славутський солодовий завод», ТзОВ «Терно-Граф», ПрАт «Гощанський завод продовольчих товарів», а також у роботі Департаменту економічного розвитку і торгівлі Рівненської обласної державної адміністрації, Млинівської районної державної адміністрації Рівненської області. Окрім того, результати поданого на розгляд дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі ряду вишів: Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, Черкаського державного технологічного університету, Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет». Основні результати дисертаційного дослідження також апробовано на численних науково-практичних конференціях різних рівнів та інших наукових зібраннях.

Наукова новизна одержаних у дисертації результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертаційній роботі основні положення та висновки є новим розв'язанням актуальної наукової проблеми – розроблення та обґрунтування концептуальних положень, комплексу теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій щодо формування напрямів ефективного сервісно-виробничого забезпечення розвитку підприємств в умовах здійснення соціально-економічного реформування.

З погляду опонента, до найбільш значущих наукових результатів, отриманих особисто О.І. Кузьмаком у процесі дисертаційного дослідження, що характеризують його наукову новизну, є наступні:

– в результаті виконання поданої до розгляду дисертації автором вдосконалено та розвинуто понятійно-термінологічний апарат, який стосується проблематики цього дослідження, а саме стосовно питань комунального обслуговування промислового підприємства (с. 26-46);

– в дисертації вперше розроблено концептуальні основи інноваційного розвитку підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, що має на меті забезпечення сталості й ефективності здійснення їх взаємовідносин з промисловими підприємствами (с. 103-115);

– новизною характеризується представлена в дисертації модель удосконалення управління суб'єктами господарювання в умовах комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств, що, на відміну від запропонованих раніше, засновується на використанні соціально-функціонального та диверсифікованого підходів (с. 179-180);

– в поданій до розгляду дисертаційній роботі вдосконалено теоретико-методичні засади державно-приватного партнерства з метою фінансування сфери сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств (с. 186-187, 254-276, 328-333);

– викликає інтерес запропонований дисертантом механізм фінансової модернізації у сфері надання комунальних послуг промисловим підприємствам (с. 273-274);

– у дисертації також удосконалено методичний підхід до оцінювання рівня якості комунальних послуг, наданих промисловим підприємствам, що спрямований на врахування інтересів як названих підприємств, так і тих, що надають ці послуги, і який, на відміну від існуючих, враховує нормативну якість комунальних послуг та ефективність від їх отримання промисловим підприємством за період часу за укладеними договорами (с. 280-286);

– поряд із тим у дисертації було розвинуто концептуальні підходи до інтегрування менеджменту якості в стратегічний менеджмент промислового підприємства з метою забезпечення задовільного рівня якості комунального сервісно-виробничого обслуговування, що відрізняються схематичним представленням з виокремленням забезпечуючих та підтримуючих процесів (с. 286-287);

– автором дисертації вперше запропоновано теоретико-концептуальні основи організаційно-економічного механізму комунального сервісно-

виробничого обслуговування промислових підприємств у контексті євроінтеграційних напрямів розвитку, що, зокрема надало можливість визначити передумови, чинники та принципи ефективної євроінтеграційної політики у сфері комунального сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств (с. 333-337, 363-364);

– елементи новизни притаманні також поданому дисертантом баченню методологічних підходів до вдосконалення процесу прогнозування та розробки стратегії розвитку взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг (с. 365-381);

– привертають увагу також представлені в роботі науково-теоретичні положення концепції маркетингу сервісно-виробничого обслуговування в умовах реалізації політики соціально-економічного розвитку підприємства в територіальному контексті, які вирізняються від існуючих виокремленням шести етапів здійснення маркетинговими дослідженнями підприємств, що має забезпечити економічний і соціальний ефекти від здійснення відповідних заходів (с. 382-386).

Загалом, наукова новизна викладених у дисертаційній роботі, що розглядається положень, висновків і результатів обумовлюється новаторським індивідуальним авторським підходом до вирішення теоретико-методологічних проблем ефективного управління процесами комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств.

3. Дискусійні моменти дисертації, зауваження та побажання

Даючи високу оцінку дисертаційному дослідженню, автором якого є О.І. Кузьмак, треба, разом із тим, вказати на ряд наявних у ньому дискусійних моментів і висловити деякі зауваження.

Насамперед, треба зазначити, що дискусійним і навіть суперечливим у роботі є представлене її автором бачення місця і ролі в сучасній економіці промислової сфери та сфери послуг. Так, на самому початку дисертації подається критична оцінка досить поширеного у вітчизняній суспільній думці

погляду відносно того, що економічне зростання можливо забезпечити лише за рахунок таких галузей як: металургія, хімія, машинобудування, енергетика. І далі йдеться про те, що саме послуги є джерелом довгострокового економічного зростання і вони навіть важливіші, ніж промисловість (с. 24).

Дійсно, сучасна високорозвинена економіка характеризується переважанням у своїй структурі сфери послуг над обробною та видобувною промисловістю. Однак, треба зазначити, що і промисловий сектор, як і аграрний, але модернізовані у відповідності із сучасними техніко-технологічними вимогами, мають бути представлені в структурі національної економіки будь-якої країни. Разом із тим, можливо погодитись з думкою дисертанта про те, що такі галузі як металургія, що забезпечує лише первинну переробку сировини, а до того ж ще й створює понаднормове навантаження на довкілля, не можуть розглядатись як пріоритетні. Однак, водночас, треба зазначити, що наукоємні види промисловості, як, наприклад, – високоточне машинобудування, інформаційні технології є сьогодні, безумовно, пріоритетними, оскільки в сучасну суспільно-економічну епоху саме інформація, знання є провідним ресурсом. А, виходячи з того, що цей ресурс генерується виключно людиною, то й виробництво власне самої людини, людського капіталу, що є безпосередньою функцією сфери послуг, відповідно, висувається на перший план у економічній структурі сучасного високорозвиненого суспільства. Вказаний момент й обумовлює нинішнє безпрецедентне зростання ролі та значення соціальної сфери для подальшого суспільно-економічного прогресу. Проте для забезпечення цього має продовжуватись й розвиток промисловості на сучасній інформаційно-інтелектуальній базі.

Вказану думку, зокрема відображено й в цій дисертації на сторінках 196-197, на яких йдеться про наступне: „у світі увага до промислової політики зростає. Уряди багатьох розвинутих країн та країн, що розвиваються, розглядають промислову політику як один із засобів стимулювання сталого економічного зростання та підвищення добробуту громадян”.

Однак, якщо взяти до уваги зазначене раніше на сторінці 24 дисертаційної роботи твердження про виключну пріоритетність розвитку сфери послуг на противагу промисловості, то можна зробити висновок про те, що у дисертації не зовсім чітко відображено адекватний сучасним реаліям погляд на структурні зрушення в національній економіці, а саме: зростання питомої ваги сфери послуг у ВВП є прогресивною ознакою. Такою ж ознакою є і розвиток промисловості на основі новітніх технологій.

Подане до захисту дисертаційне дослідження, на наш погляд, виграло б, якби в ньому також деякі нагальні питання вітчизняної комунальної сфери розглядались під більш проблемним кутом зору.

Так, у рецензованій дисертації немало місця відведено питанню регулювання права власності в комунальній сфері. Причому цілком закономірно розуміється, що для цієї сфери як основна форма власності має бути притаманна комунальна (с. 58-61). Але поряд із цим зазначається: якщо підприємства, що надають комунальні послуги є власністю територіальної громади, то електрогенеруючі, теплогенеруючі та газопостачаючі підприємства є переважно приватними структурами (с. 227). Як видається, в цьому полягає глибоке протиріччя, яке мало б бути вартим уваги дослідника.

Також у роботі відмічаються наявність проблем з формуванням інституту комунальної власності в Україні (с. 169). Однак бажаною була б необхідність розглянути це питання у більш проблемному аспекті.

Зокрема, цікаво було б знати думку дисертанта щодо того, чи має суттєвий вплив на комунальне сервісно-виробниче забезпечення розвитку промислових підприємств те, що право комунальної власності, а також і спільної власності за чинним вітчизняним законодавством фактично суб'єктно не конкретизовано. Так, статтею 327 Цивільного кодексу України право комунальної власності розглядається право територіальної громади та утворених нею органів місцевого самоврядування на певні економічні активи. Однак органи місцевого самоврядування статтею 324 визначаються також серед суб'єктів права власності українського народу, а статтею 356 територіальні громади також

зазначаються серед суб'єктів права спільної власності. Причому названий законодавчий документ не містить чітких роз'яснень, в чому принципова різниця між спільною та комунальною власністю.

Ще більш заплутаною є, як відомо, ситуація з визначенням ціни на комунальні послуги як для населення, так для промислових підприємств. Причому, якщо для останніх питання водопостачання регулюється статтею 255 Рентна плата за спеціальне використання води Податкового кодексу України, то питання постачання газу, електроенергії і тепла фактично підзаконними актами. І як стверджують практично всі експерти, непрозорість і заплутаність с формуванням ціни на комунальні послуги є вельми поживним середовищем для розвитку корупції, що на сьогодні являє собою справжнє лихо комунальної сфери. І тому бажано було б, щоб у цьому дисертаційному дослідженні розгляд вказаного моменту знайшов більше місця.

Також у якості зауваження хотілося б зазначити, що автором дисертації дещо непослідовно розглядається питання можливості комерційної діяльності в так званих природних монополіях, які наявні в комунальній обслуговуючій сфері. Так, подаючи на сторінках 151-152 і в таблиці 2.2 результати власного аналізу поглядів різних науковців, у тому числі й на питання комерціалізації діяльності підприємств, які забезпечують надання комунальних послуг, зокрема автор даного дослідження дійшов висновку, що, коли в електропостачанні та газопостачанні комерціалізація можлива, то у теплопостачанні та водопостачанні – ні. Однак вище, на сторінці 117 дисертації, при розкритті специфіки комунальної галузі подається положення про те, що підприємства, транспортуючі енергію і рідини, є природними монополіями і, як випливає з контексту, в них не може бути конкуренція, а, отже, – неможлива й комерціалізація. Проте, відмічаючи певні дискусійні моменти та недоліки, необхідно зазначити, що вони не мають принципового характеру стосовно загальної позитивної оцінки даного дисертаційного дослідження, виконаного в цілому на високому науковому рівні.

4. Значущість дослідження для науки і практики та можливі шляхи використання його результатів

Значущість для економічної науки виконаного О.І. Кузьмаком дисертаційного дослідження «Формування напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств» полягає в розробці аргументованих та обґрунтованих підходів, методологічних і практичних основ щодо підвищення ефективності комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств.

Сформульовані та обґрунтовані в дисертації наукові положення базуються на здійсненому її автором аналізі особливостей функціонування та розвитку комунального господарства у його взаємовідносинах із промисловими підприємствами в сучасній Україні. Зазначене складає основу для визначення напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку названих підприємств та організаційних засад їх взаємовідносин з відповідними комунальними обслуговуючими підприємствами в умовах економічних реформ і європейської інтеграції нашої держави.

Практичне значення виконаної дисертаційної роботи полягає в розробці її автором напрямів, пропозицій та механізмів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування промислових підприємств у контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування, організації ефективного управління у сфері виробництва й надання комунальних послуг, поглиблення демонополізації у комунальному забезпеченні промислових підприємств, створення конкурентного середовища на ринку комунальних послуг та технічного переоснащення підприємств відповідно до стандартів Європейського Союзу.

Безпосередньо результати дисертаційного дослідження можуть бути використані органами державної влади різного рівня та менеджментом промислових підприємств і підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування у процесі діяльності з удосконалення організації сервісного забезпечення розвитку промислових підприємств в умовах сучасної України.

Матеріали поданої на захист дисертації можуть також використовуватись у навчальних закладах при укладені відповідних курсів з економічних дисциплін, а також у подальших наукових дослідженнях, які охоплюють проблематику дисертаційної роботи.

5. Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Подана на розгляд дисертація «Формування напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств» за своїми змістом і структурою відповідає вимогам, що висуваються до докторських дисертацій. Вона складається зі вступу, п'яти розділів (кожен з яких поділяється на три підрозділи), висновків, списку використаних джерел (349 найменувань на 40 сторінках), двадцяти додатків. Основний текст дисертації складає 380 сторінок, що містить 20 таблиць та 64 рисунки, (32 сторінки – рисунки і таблиці, які повністю займають площу аркушу).

У Вступі обґрунтована актуальність теми дисертації, сформульована її мета й основні завдання, викладені результати, які складають наукову новизну та практичне значення дисертації, наведено результати апробації тощо.

Перший розділ «Теоретико-прикладні та організаційні засади організації взаємовідносин промислових підприємств зі сферою виробничого обслуговування» присвячено дослідженню особливостей функціонування підприємств сфери послуг (с. 24-54), включаючи формулювання характеристику стану забезпечення сервісно-виробничих потреб промислових підприємств (с. 54-70), а також оцінку прогресивного зарубіжного досвіду організації сервісно-виробничого обслуговування (с. 70-91).

У другому розділі «Методологія дослідження комунального сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств в умовах євроінтеграційних економічних реформ» висвітлюються результати розробки концептуальних основ забезпечення інноваційного розвитку підприємств у сервісно-виробничих контекстах сфери послуг (с. 94-116), обґрунтовується

економічна і соціальна стратегія розвитку взаємовідносин промислових підприємств й комунального обслуговування (с. 116-144) та розкривається роль комунальної сервісно-виробничої сфери у розвитку промислових підприємств (с. 145-165).

Третій розділ «Аналіз ефективності функціонування підприємств за якістю сервісно-виробничого обслуговування» охоплює питання щодо аналізу економіко-організаційних проблем сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств (с. 169-196), оцінки ефективності координації взаємовідносин між виробничими підприємствами та сферою послуг (с. 196-224) й аналізу фінансового забезпечення розвитку системи сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств (с. 225-250).

Надалі у четвертому розділі «Модернізація підприємств сфери послуг як напрям покращення функціонування промислових суб'єктів господарювання» подаються авторські розробки стосовно систематизації досвіду організації фінансування розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств на основі державно-приватного партнерства (с. 254-276), обґрунтування напрямів підвищення якості та ефективності послуг як фактора стабілізації виробництва та збільшення рівня його конкурентоспроможності (с. 277-306), конкретизації перспектив економічного розвитку взаємовідносин промислових підприємств та сфери послуг (с. 306-337).

У п'ятому розділі «Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств» розкриваються напрацювання дисертанта щодо розв'язання проблеми оптимізації управління взаємовідносинами між промисловими підприємствами та сферою комунального обслуговування в нинішніх вітчизняних реаліях, а саме: обґрунтовано підходи до формування організаційно-економічної моделі розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств (с. 341-365), удосконалено процес прогнозування та формування стратегії розвитку взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг (с. 365-385), окреслено теоретико-концептуальні основи механізму

забезпечення надійності взаємовідносин промислових підприємств за компонентою комунального сервісно-виробничого обслуговування (с. 386-404).

Дисертація завершується висновками та рекомендаціями, які мають наукове й практичне значення.

В цілому, треба відзначити, що дисертаційна робота О.І. Кузьмака «Формування напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств» виконана з дотриманням вимог щодо змісту та оформлення, визначених відповідними нормативними документами; за своїм змістом є завершеною науковою працею, розділи якої логічно пов'язані між собою у відповідності до побудованої автором програми дослідження обраної наукової проблематики.

6. Повнота викладення результатів дослідження у наукових фахових виданнях

Основні положення, висновки та результати поданого до захисту дисертаційного дослідження з достатньою повнотою висвітлені у 41 науковій праці його автора загальним обсягом 114,34 друк. арк., з яких особисто автору належить 41,65 друк. арк. Із цих публікацій: 1 одноосібна монографія, 2 колективні монографії, 24 статті у наукових фахових виданнях, з них 5 – у наукових періодичних виданнях інших держав, 6 – у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 14 тез доповідей на наукових конференціях. Характер видань і зміст наукових праць відповідають вимогам щодо повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

7. Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації

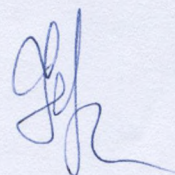
Зміст автореферату повністю відповідає всім основним положенням, висновкам і рекомендаціям дисертаційного дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, приведені в авторефераті, належним чином розкриті і обґрунтовані в поданій до розгляду дисертації.

8. Загальні висновки

Докладне ознайомлення з дисертаційною роботою, авторефератом, публікаціями О.І. Кузьмака дозволяє зробити висновок про те, що у процесі дисертаційного дослідження його автором отримані нові науково обґрунтовані теоретичні результати, які вирішують важливу наукову і прикладну проблему щодо формування та обґрунтування методологічних, методико-прикладних і концептуальних засад забезпечення комунальних сервісно-виробничих потреб промислових підприємств й сферою послуг у контексті євроінтеграційних процесів, що в сукупності є значним досягненням для розвитку такої галузі економічної науки як економіка та управління підприємствами.

Винесене на розгляд дисертаційне дослідження не містить результатів, які було подано автором у дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. За змістом, оформленням і рівнем наукової новизни дисертація відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів, а її автор Олег Іванович Кузьмак заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

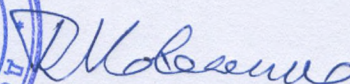
Офіційний опонент,
головний науковий співробітник
відділу природно-техногенної та екологічної безпеки
ДУ «Інститут економіки
природокористування
та сталого розвитку НАН України»,
Заслужений діяч науки і техніки України,
д.е.н., проф.

В.І. Куценко

Підпис В.І. Куценко
ЗАСВІДЧУЮ.

Учений секретар
ДУ «Інститут економіки
природокористування
та сталого розвитку НАН України»
к.е.н., с. н. с.

А.О. Коваленко